

หุบองชาติ: เวชศาสตร์การซ่อมแซมสังคม ผ่านร่างกายพลเมืองในประเทศศัลยกรรมฟรี

การศัลยกรรมนอกจากเป็นเรื่องความงามแล้ว ในหลายครั้งยังเกี่ยวข้องกับสุขภาพ ความมั่นใจ การปรับปรุงร่างกาย รวมถึงเป็นการสร้างบรรทัดฐานให้กับร่างกายมนุษย์ให้กลับมาใกล้เคียงปกติที่สุด (materialize)

ในบรรดาประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการศัลยกรรมทั่วโลก บราซิลถือเป็นอีกประเทศที่มีความน่าสนใจด้านการบริการศัลยกรรมพลเมือง บราซิลมีผู้คนนิยมทำศัลยกรรม (plastic surgeries) มากเป็นอันดับสองของโลกรองจากประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีสหรัฐฯ การศัลยกรรมความงามต้องจ่ายเงินเองทั้งหมด ในกรณีการศัลยกรรมเพื่อแก้ไขความผิดปกติของร่างกาย ประกันสุขภาพก็ครอบคลุมบางกรณี แต่ประเทศบราซิล การศัลยกรรมเป็นสิทธิความงาม (right to beauty) ควบคู่ไปกับการปรับปรุงซ่อมแซมร่างกาย รัฐบาลอุดหนุนเงินให้พลเมืองเข้าถึงบริการดังกล่าว ทำให้โรงพยาบาลรัฐต้องบริการให้ประชาชนฟรี ในหนึ่งปีมีชาวบราซิลศัลยกรรมในโรงพยาบาลรัฐล้านกว่าครั้ง (Jarrin, 2018) ครอบคลุมการบริการผู้ใหญ่ วัยรุ่น และเด็กแรกเกิด

สิทธิความงามและการเข้าถึงการศัลยกรรม

ประเทศบราซิลเริ่มบริการศัลยกรรมให้แก่พลเมืองผ่านหน่วยงานสาธารณสุขตั้งแต่ช่วงปี 2000 มีคุณหมอศัลยกรรมท่านหนึ่งฉายา 'ราชาศัลยกรรม' นามว่า Ivo Pitanguy ผู้มีเป้าหมายต้องการให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการบริการศัลยกรรม จึงได้ผลักดันโครงการดังกล่าวเป็นแผนงานระดับประเทศ สอดคล้องอุดมการณ์ของนักปรับปรุงพันธุกรรมบราซิลผู้มุ่งมั่นพัฒนาประเทศในมิติความงามและเวชศาสตร์การแพทย์ และเป็นผู้เขียนหนังสือเรื่องยาแก้ความน่าเกลียด (the cure for ugliness) ที่เกิดขึ้นบริเวณใบหน้าของชาวบราซิล

สาเหตุที่ความน่าเกลียดของประชากรเป็นเป้าหมายที่รัฐบาลบราซิลพยายามแก้ไขส่วนหนึ่งเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์เชื้อชาติในประเทศ Rachel Mueller (2018) อธิบายว่าช่วงทศวรรษ 1890 รัฐบาลบราซิลเคยลงทุนให้คนยุโรปย้ายเข้ามาในประเทศโดยมีเป้าหมายเพื่อฟอกขาวประชากร (whitening population) ยุคก่อนบราซิลมีทาสแอฟริกาที่ถูกอพยพมาจำนวนมาก เมื่อเข้าสู่ช่วงหลังเลิกทาสจึงผลักดันให้เกิดการผสมผสานเชื้อชาติเพื่อทำให้ประเทศงามแบบคนขาว

บางครั้งการที่คนเกิดมาผิดปกติไปบ้าง โดยเฉพาะคนที่หูยื่น (protruded ear) ซึ่งเกิดขึ้นเป็นส่วนมากกับเด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ (Jarrin, 2015) กลายเป็นความไม่งามที่ต้องรักษา นักตัดแต่งพันธุกรรมท่านนั้นให้เหตุผลว่าลักษณะที่ผิดปกติของศีรษะและใบหน้า โดยเฉพาะความผิดปกติของรูปร่างหูถือเป็นสัญญาณบ่งชี้ของความบกพร่องของภาวะจิตและ

สติปัญญา ฉะนั้นชาวบราซิลที่มีความผิดปกติทางพันธุกรรมต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงซ่อมแซมร่างกาย (ดู Schimitt, 2021)

อย่างไรก็ตาม โครงการนี้แม้จะเป็นประโยชน์สำหรับการส่งเสริมความงามและการปรับปรุงสรีระร่างกาย แต่หลายกรณีในการศัลยกรรมจากโรงพยาบาลรัฐก็ก่อให้เกิดคำถามเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานการจัดการ บางกรณีการศัลยกรรมเป็นผลเสียต่อร่างกาย ครั้นจะเอาเรื่องไปฟ้องศาลไม่คุ้มค่าใช้จ่าย กลายเป็นว่าปัญหาที่ซ่อนอยู่ภายใต้การศัลยกรรมในบราซิล ประชาชนต้องรับความเสี่ยงในสิทธิความงามของพวกเขาเอง (Jarrin, 2018)

ความงามของชาติ และการซ่อมแซมสังคมผ่านร่างกายพลเมือง

เหตุใดรัฐบาลบราซิลจึงผลักดันให้พลเมืองในประเทศศัลยกรรมฟรีและทำไมจึงมุ่งศัลยกรรมในหมู่เด็ก

ในมุมกระทรวงสาธารณสุขบราซิล การศัลยกรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การศัลยกรรมความงาม (aesthetic plastic surgeries) และการศัลยกรรมเพื่อซ่อมแซม (reparative plastic surgeries) โดยการศัลยกรรมทั้ง 2 ประเภท มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างฟื้นฟูการทำงานอวัยวะมนุษย์ให้ใกล้เคียงกับภาวะปกติที่สุดและเพื่อช่วยให้ประชาชนชาวบราซิลมีความวิตกกังวลต่อรูปลักษณ์ตนเองน้อยลง เห็นคุณค่าของตนจากอุปสรรคที่ติดมากขึ้น

กรณีที่เห็นชัดคือ การศัลยกรรมใบหู (otoplasty) แก่เด็กที่มีอาการหูยื่น (protruded ear) เด็กในประเทศสามารถลงทะเบียนขอรับการศัลยกรรมได้ในคลินิกรัฐใกล้บ้าน นายกเทศมนตรีเมืองรีโอเดจาเนโรกล่าวว่า 'การทำให้การศัลยกรรมตกแต่งใบหูจะช่วย 'ปลดปล่อย' เด็กออกจากความอับอายจากบาดแผลในจิตใจสู่ 'ช่วงเวลาที่ดีที่สุดในชีวิตในวัยเด็ก' (Schimitt, 2021)

มีผู้รับผิดชอบโครงการแพทย์ประจำบ้านและเป็นผู้สอนหลักสูตรศัลยกรรมตกแต่งใบหูบอกว่าเด็กเกิดใหม่สามารถใช้แม่พิมพ์หูแปลงรูปหูได้นับตั้งแต่สัปดาห์แรกเกิด ในช่วงนี้กระดูกอ่อนของหูจะแปลงรูปร่างได้ง่าย แม้อาจดูเป็นขั้นตอนที่รุนแรง แต่แพทย์ประจำบ้านท่านนั้นบอกว่าวิธีนี้จะช่วยป้องกันการผ่าตัดในอนาคตได้ กระบวนการซ่อมแซมหูใหม่ด้านหนึ่งสะท้อนการปกครองร่างกายโดยความรู้แพทย์บราซิล (Jarrin, 2015) ซึ่งการศัลยกรรมแม้จะไม่ส่งผลต่อหน้าที่การได้ยินของหูแต่อย่างใด แต่แพทย์ก็ยืนยันว่าส่วนของหูและบริเวณใบหน้ามีหน้าที่ทางสังคมของมันอยู่ (Schimitt, 2021)

พิจารณาในมุมร่างกายมนุษย์ การศัลยกรรมเพื่อซ่อมแซม (reparative plastic surgeries) เป็นรูปธรรมเชิงกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และเทคโนโลยี ซึ่งแม้จะปรากฏภาพความกระตือรือร้นความเป็นเจ้าของอำนาจความเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาแบบรายบุคคล แต่ภายใต้เทคโนโลยีการแพทย์สมัยใหม่ที่ดำรงอยู่ด้วยอำนาจของรัฐบาล ทำให้

มนุษย์ต้องปรับปรุงพันธุ์ของตนแบบยืดหยุ่นได้ (flexible eugenics) ภายใต้ความสัมพันธ์ของพลเมืองและเทคโนโลยีศัลยกรรมในบราซิลจึงไม่ใช่เพียงแต่การบริการซ่อมแซมร่างกายให้แก่พลเมือง แต่ยังเป็นเครื่องมือของชีวการเมืองและผลประโยชน์ทุนชีวภาพด้วย

เหตุที่รัฐบาลผลักดันให้ประชาชนในประเทศศัลยกรรมฟรี และมุ่งเน้นไปที่การศัลยกรรมในหมู่เด็ก รัฐบาลบราซิลตระหนักดีว่าการสร้างวาทกรรมหรือเรื่องเล่าการศัลยกรรมบริเวณใบหน้าเป็นองค์ประกอบของการสร้างสังคม จึงทำการส่งเสริมการศัลยกรรมฟรีเพื่อการสร้างความปกติ (normalize) ของรูปลักษณ์สังคม การแก้ไขการผิดรูปของหูและใบหน้าพลเมืองจึงเป็นการซ่อมแซมความถูกต้องของสังคมในอีกทางหนึ่ง ทำนองเดียวกันการมุ่งไปที่เด็กก็เพื่อการเริ่มต้นอนาคตของรูปลักษณ์พลเมืองที่ดีในสังคมบราซิลนั่นเอง

ฉะนั้น การผลักดันศัลยกรรมฟรี นอกจากการส่งเสริมความงาม การรักษาสุขภาพ และสร้างความมั่นใจแก่พลเมือง การซ่อมแซมหูและใบหน้าที่เชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับการพัฒนารูปลักษณ์และสุนทรียศาสตร์ชาติ เบื้องหลังการซ่อมแซมเพื่อให้ร่างกายพลเมืองเข้าสู่ภาวะปกติ (normalize) แท้จริงแล้วคือความต้องการของรัฐในการปรับปรุงความปกติของชาติ (improvement of nation) เพื่อให้ชาติกลายเป็นรัฐที่ไม่มีความกังวล (worry-free state) (Schimitt, 2021) อย่างน้อยก็ในด้านความต่างพร้อยทางรูปลักษณ์ของพลเมืองในประเทศ

ผู้เขียน

วิมล โคตรทุมมี นักวิชาการอิสระ

รายการอ้างอิง

- Jarrin, Alvaro. (2015). Towards a Biopolitics of Beauty: Eugenics, Aesthetic Hierarchies and Plastic Surgery in Brazil. *Journal of Latin American Cultural Studies*, 24(4): 535-52.
- Jarrin, Alvaro. (2018, May 2). In Brazil, Patients Risk Everything for the 'Right to Beauty'. in *The Conversation Academic Rigour, Journalistic Flair* (online). <https://theconversation.com/in-brazil-patients-risk-everything-for-the-right-to-beauty-94159>.
- Jarrin, Alvaro. and Pussetti, Chiara. (2021). Introduction. The Uncanny Aesthetics of Repairing, Reshaping, and Replacing Human Bodies. in *Remaking the Human: Cosmetic Technologies of Body Repair, Reshaping, and Replacement*. Jarriv, Alvaro. and Pussetti, Chiara. (eds.). 1-16 . New York: Berghahn.
- Mueller, Rachel. (2018, Nov 20). Beauty as a Human Right in Brazil Leads to Risky Experimentation on the Poor. in *Medium* (online). https://medium.com/@rachel_mueller/beauty-as-a-human-right-in-brazil-leads-to-risky-experimentation-on-the-poor-89187891cfb2.

Schmitt, Marcelle. (2021). Repairing the Body and Improving the Nation: Corrective Plastic Surgeries for Protruding Ears in Brazil. in *Remaking the Human: Cosmetic Technologies of Body Repair, Reshaping, and Replacement*. Jarriv, Alvaro. and Pussetti, Chiara. (eds.). 52-66 . New York: Berghahn.